

«[Ό]χι μόνο δεν πλήττεται αλλά θάλπεται η συνταγματική τάξη»!

Φίλιππος Βασιλόγιαννης*

«Ελπίς, ω λέξις θεσπεσία,
κατάνησες απελπισία!»
(Μολιέρος / Βάρναλης)

I.

Οι πρόσφατες αποφάσεις (υπ' αριθ. 2046 και 2047/2022) της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας στην υπόθεση του λεγόμενου πανεπιστημιακού (ή ακαδημαϊκού) ασύλου (κατά νομική ακριβολογία, πρόκειται βέβαια περί πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας¹, συνταγματικά, κατά τη γνώμη μου, εγγυημένης²) έχουν ληφθεί κατά πλειοψηφία. Μια δικαστική απόφαση είναι προϊόν διασκέψεως και από το σκεπτικό της πλειοψηφίας αναμένει κανείς την (έστω έμμεση) αντίκρουση του σκεπτικού της μειοψηφίας (όπως βέβαια και το αντίστροφο), ώστε η αιτιολογία τής (κατά πλειοψηφία) αποφάσεως να είναι, όπως επιτάσσει το Σύνταγμα, ειδική και εμπεριστατωμένη, ακριβώς επειδή τα σκεπτικά τυγχάνουν ανταγωνιστικά (δεν μπορούμε να δεχθούμε, δηλαδή, το ένα χωρίς να απορρίψουμε το άλλο), ιδίως μάλιστα αν η γνώμη της μειοψηφίας, όπως συμβαίνει εδώ, έχοντας ανεβάσει ασυνήθιστα ψηλά τον επιχειρηματολογικό πήχη και τους τόνους (πρόκειται για υπόθεση που αφορά το ηθικό υπόβαθρο της φιλελεύθερης δημοκρατίας), αντικρούει, κατά τρόπο που απαιτεί ειδική και εμπεριστατωμένη απάντηση, τη γνώμη της πλειοψηφίας. (Πώς ελέγχει, άραγε, το ίδιο Δικαστήριο την ύπαρξη ή μη της απαιτούμενης από τον νόμο αιτιολογίας μιας διοικητικής πράξεως ως ουσιώδη τύπο της διαδικασίας;) Η απλώς παρατακτική έκθεση των δύο ανταγωνιστικών

* Αναπληρωτής Καθηγητής Φιλοσοφίας του Δικαίου στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

1

([...] αν το εξετάσει κανείς πολύ προσεκτικά, η ακαδημαϊκή ελευθερία εκλαμβάνεται από πολλούς ως αποδέσμευση από όλους τους αστυνομικούς νόμους· θα έπρεπε όμως, βέβαια, να ασκείται αστυνομική εξουσία στα πανεπιστήμια)

(Johann Gottlieb Fichte, *Grundlage des Naturrechts nach Principien der Wissenschaftslehre*· Werke 3 [Berlin: Walter de Gruyter & Co., 1971], 294).

² Βλ., αναλυτικά, τη μελέτη μου «Η συνταγματική εγγύηση της πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας», <https://www.constitutionalism.gr> (1.10.2020).

σκεπτικών, δεδομένης επίσης (κατά τα ανωτέρω) της πρόδηλης υπεροχής του σκεπτικού της μειοψηφίας, πλήττει το κύρος της δικανικής κρίσης και υπονομεύει την εμπιστοσύνη του σώματος των πολιτών στην απονομή αμερόληπτης και αντικειμενικής δικαιοσύνης.

Εν προκειμένω, η πλειοψηφία απλώς επέλεξε ετσιθελικά να περάσει κάτω από τον επιχειρηματολογικό πήχη που της έθεσε η μειοψηφία, αλλά και η ίδια η ένδικη φύση του πράγματος. Στις εν λόγω αποφάσεις, το μεν σκεπτικό της μειοψηφίας (ιδίως η «περαιτέρω γνώμη» του Συμβούλου Ιωάννη Σύμπλη) είναι λαμπρό και αντικρούει με ειδικές και εμπειριστατωμένες σκέψεις το σκεπτικό της πλειοψηφίας, το δε σκεπτικό της πλειοψηφίας αρκείται σε γενικολογίες, για να καλύψει τις επιχειρηματολογικές ελλείψεις του, επικαλούμενο και παραθέτοντας δουλικά την αιτιολογική έκθεση του νομοθέτη και άκριτα τις απόψεις της καθ' ης διοικήσεως, στα οποία, κατά βάση, αρκείται. Ωστόσο, αν δεν λάβει κανείς θέση στο ερώτημα αν νοείται πλήρης αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων χωρίς πανεπιστημιακή αστυνομική εξουσία, ό,τι γράφεται π. χ. στην εν λόγω αιτιολογική έκθεση, ακόμη και αν αληθεύει (το ζήτημα είναι εμπειρικό), αποτελεί λόγο προς τι; Ο κόσμος του σκεπτικού της πλειοψηφίας είναι ο γκριζος κόσμος μιας κάποιες συνεπειοκρατίας με επίκεντρο εδώ ένα δήθεν γενικό συμφέρον: αναλόγως της σταθμίσεως, κάτι πού και πού μαυρίζει περισσότερο, κάτι άλλο πού και πού ασπρίζει περισσότερο. Ο κόσμος του σκεπτικού της μειοψηφίας είναι ο κόσμος των ζωηρών δεοντοκρατικών (μη συνεπειοκρατικών) χρωμάτων: η φιλελεύθερη δημοκρατία έχει ακαταγώνιστο συμφέρον στο να λειτουργούν στην επικράτειά της πλήρως αυτοδιοικούμενα πανεπιστήμια. (Ζήτημα αρχής.)

Η διοίκηση είχε αμφισβητήσει, λοιπόν, π. χ. το έννομο συμφέρον των αιτούντων (δεν ενδιαφέρουν εδώ οι λεπτομέρειες), επικαλούμενη, μεταξύ άλλων, ότι δεν υφίστανται (άμεση) βλάβη, λόγω μη εκδόσεως του αναγκαίου για την εφαρμογή του νόμου, κατά τις παραδοχές της, σχετικού προεδρικού διατάγματος. Τον ισχυρισμό της όμως αυτόν, μετά από τουλάχιστον δέκα σελίδες, είχε ήδη λησμονήσει, επιχειρηματολογώντας αντιφατικά, προς αντίκρουση λόγου ακυρώσεως αυτή τη φορά, ότι η έκδοση του διατάγματος ανήκει στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης. Ένα αγγλοσαξονικό δικαστήριο (απαράμιλλο βέβαια το κύρος του αγγλοσάξονα δικαστή) θα είχε επιβάλει ποινή τάξεως (για υποτίμηση της νοημοσύνης του). Στις απόψεις της διοίκησης, όπως όμως και της πλειοψηφίας, απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στη σχετική συνταγματική θεωρία: η επιχειρηματολογία της έγκειται, κατά βάση, σε μια σύμφωνη προς το ισχύον διοικητικό δίκαιο και τις διακρίσεις του (π. χ. της καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητας) ερμηνεία του Συντάγματος. Είμαι βέβαιος ότι οι έγκριτοι συνάδελφοι δικηγόροι που εκπροσώπησαν τους αιτούντες δεν απέφυγαν να απευθύνουν ευθέως

προς τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου το ερώτημα (με τα δικά τους βέβαια λόγια): «Η αίθουσα συνεδριάσεως του Δικαστηρίου Σας αποτελεί ασφαλώς τμήμα της ελληνικής επικράτειας: δύναται, άραγε, να ασκηθεί εδώ αστυνομική εξουσία παρά την αντίθετη εντολή Σας προς τα όργανα της τάξεως; “Ως ένστολοι, υπάγονται στην φυσική και πολιτική τους ηγεσία”, όπως ακριβώς το θέλει επί λέξει η γενικολογία της διοίκησης. Η αστυνομική εξουσία ανήκει όμως στον διευθύνοντα τη συζήτηση». (Κατά ερμηνεία του Συντάγματος, σύμφωνα προς άλλο υποδεέστερό του δίκαιο, επιτρέπει, άραγε, η συνταγματολογούσα διοίκηση στην Αρχηγό του Κράτους, πρώην Πρόεδρο του ίδιου Δικαστηρίου, να πατήσει το πόδι της στο Άγιο Όρος;)

Χωρίς γνώση της ιστορίας των θεσμών και, συγχρόνως, μια συγκριτική οπτική γωνία δεν δύναται κανείς να επιχειρηματολογήσει με στοιχειώδη επάρκεια σε ένα νομικό ζήτημα (οποιοδήποτε). Οι απόψεις της διοίκησης δεν αγνόησαν μόνο την πλούσια ιστορία του λεγόμενου πανεπιστημιακού ασύλου, αλλά και τη διεθνή καλή πρακτική. Έχω αναλύσει εκτενώς το θέμα με άλλη ευκαιρία³, και η μείζων (καχεκτική, όπως θα επισημάνω αργότερα) πρόταση του συλλογισμού της πλειοψηφίας δεν αντέχει ούτε στοιχειωδώς στον έλεγχο της θεωρίας· γι' αυτό περιορίζομαι προκαταρκτικά στα εξής: Διεθνώς, άμεση αστυνομική εξουσία σε πανεπιστήμια ασκείται είτε από ειδική οργανική μονάδα του ίδιου του πανεπιστημίου, υπαγόμενη ιεραρχικά στις αρχές του (κατ' ακριβολογία, όπως θα διακρίνουμε στη συνέχεια, πανεπιστημιακή αστυνομία) είτε από την κατά τόπον αρμόδια αστυνομική αρχή βάσει σχετικού μνημονίου συνεργασίας (ή άλλης διμερούς συνεννοήσεως). Εννοείται βέβαια ότι, σε μια μεγάλη πανεπιστημιούπολη που περιλαμβάνει κοινόχρηστους χώρους (π. χ. πλατείες ή οδούς), η εκεί διαρκής παρουσία της αστυνομίας δεν αποτελεί πουθενά στον κόσμο θεσμική έκπληξη. Η διοίκηση, στις ένδικες απόψεις της, αναφέρεται αδιακρίτως σε «δημόσιους χώρους»: οι πανεπιστημιακοί χώροι δεν είναι πάντως κοινόχρηστοι (όπως και πάλι ομοίως θα επισημανθεί, τούτο αναπτύσσεται δε με ενάργεια στο σκεπτικό της «περαιτέρω γνώμης» του ανωτέρω μειοψηφούντος Δικαστή.) Είναι αξιοσημείωτο ότι η διοίκηση ήθελε πού και πού, παρά την αντίθετη νομοθετική βούληση, να ερμηνεύσει τον επίμαχο νόμο σύμφωνα με το Σύνταγμα: της έλειπε όμως το τότε ζητούμενο προεδρικό διάταγμα για την εφαρμογή του νόμου.

Η εκτεταμένη παράθεση των απόψεων άλλων στο σκεπτικό εκθέτει το δικαστήριο (εδώ μόνο την πλειοψηφία) στην κοινή εντύπωση ότι δεν λαμβάνει το ίδιο, από νωθρότητα ή άλλο δικανικό ελάττωμα, τις αποφάσεις του. Άραγε είχε δίκιο ο θεωρητικός εκείνος που έγραψε ότι

³ Βλ. ό. π.· επίσης, συμπληρωματικά, «Πανεπιστημιακή αστυνομία ή αστυνομικό πανεπιστήμιο;», <https://www.syntagmawatch.gr> (14.12.2020).

«[τ]ο Συμβούλιον της Επικρατείας πρέπει να θεωρώσι και θεωρούν οι διοικούμενοι ως επέκτασιν της διοικήσεως»; Θα αρκούσε, λοιπόν, ίσως να αντιπαραθέσει κανείς σε δύο στήλες τα δύο ανταγωνιστικά σκεπτικά (της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας), όπως κατωτέρω επί λέξει εκτίθενται (οι σκέψεις της πλειοψηφίας δεν είναι μεν καθόλου φιλικές προς τα δάση του Αμαζονίου, ευτυχώς όμως δεν είναι αναγκαία ούτε μια περίληψή τους) και, επαφιόμενος στην πρόδηλη κρίση του αμερόληπτου και ακριβοδίκαιου αναγνώστη (που έχει γνώση της σχετικής επιστημονικής αντιγνωμίας), απλώς να αναρωτηθεί: *τί ἔτι χρειαν ἔχομεν μαρτύρων;* Στη καθημερινή μας ζωή δεν επιλέγουμε όμως ούτε αναγνώστες· γι' αυτό πρέπει να πει κανείς δυο τρία λόγια σταράτα (υπερασπιζόμενος λόγω τη συμβίωσή του με τους άλλους, έναν προς έναν, μόνον υπό όρους ελευθερίας και ισότητας, δηλαδή αυτοπεποίθησης και αυτοσεβασμού, και στο χωρικό πλαίσιο του πανεπιστημίου).

II.

Η αίσθηση ότι οι παρούσες γενεές ενεργών δικαστών πρέπει να έχουν ακούσει τον Αριστόβουλο Μάνεση με έκανε προσωπικά να ελπίζω μέχρι και την τελευταία στιγμή, και μετά, δηλαδή, την από 11.05.2022 ανακοίνωση του Προέδρου του Δικαστηρίου⁴, ότι η πλειοψηφία θα έβρισκε έναν τρόπο, κρίνοντας εν τέλει αμερόληπτα και αντικειμενικά, να ικανοποιήσει, με την εκτενέστερη διατύπωση του σκεπτικού της, τους ήδη ηττηθέντες με το διατακτικό της διαδίκους: τα ανώτατα δικαστήρια σπανίως αυτοκτονούν. Δεν είχα εσωτερική πληροφόρηση βέβαια, αλλά έστω ότι, σε πλήρη εναρμόνιση προς το απορριπτικό διατακτικό, στο κατά πλειοψηφία σκεπτικό των εν λόγω αποφάσεων είχε εκτεθεί η ευπρεπής συνταγματολογικά σκέψη ότι ο επίμαχος νόμος, κατά την ορθή ερμηνεία του (τη σύμφωνη εξ άλλου με το Σύνταγμα), υποχρεώνει (την υπηρεσία και) το προσωπικό των ειδικών φρουρών των πανεπιστημίων να συνεργάζεται με τις αρχές και τα όργανα του πανεπιστημίου στο οποίο έχει αυτό διατεθεί, αποκλείοντας μονομερείς εκ μέρους του ενέργειες, κατά τα ορισθησόμενα στο σχετικό διάταγμα (προ της εγκαταστάσεώς του στα πανεπιστήμια): συνεπώς, ότι δεν υφίσταται αντίθεση του νόμου προς το «μη αυτοτελώς» (όπως έκρινε – θέμα στο οποίο θα επανέλθουμε) κατοχυρωμένο στο Σύνταγμα «ακαδημαϊκό άσυλο». Δυστυχώς, η πλειοψηφία της αποφάσεως αποδείχθηκε ότι έχει νοοτροπία απλώς διοικητικού δικαστηρίου: νοοτροπία συνταγματικού δικαστηρίου (όχι με μια κάποια τεχνική έννοια πάντως) επέδειξε μόνον η μειοψηφία. Γι' αυτό,

⁴ Βλ. το σχόλιό μου «Μια σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία του νόμου; – ή μήπως μια σύμφωνη με τον νόμο ερμηνεία του Συντάγματος;», <https://www.syntagmawatch.gr> (12.5.2022).

όπως λένε οι ίδιοι ως άνω δημιουργοί σε μια παραλλαγή του ίδιου σονέτου, «απήλπισα οριστικώς, ενώ ελπίζω διαρκώς». Ελπίζω, δηλαδή, στη δυναμική του σκεπτικού της νυν μειοψηφίας: κατά ένα φθέγμα, οι δυσεπίλυτες υποθέσεις κάνουν τους μεγάλους δικαστές.

Η παρούσα υπόθεση πάντως δεν είναι, νομικά μιλώντας, ιδιαίτερα δυσεπίλυτη· είναι βέβαια πολιτικά ακανθώδης (τον ανεξάρτητο και έντιμο δικαστή όμως δεν τον αγγίζει η εν στενή εννοία πολιτική και οι φατριασμοί). Η αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων είναι αδύνατη (πρόκειται μάλλον για δίδαγμα της κοινής πείρας, όχι απαραίτητα της πείρας όλων), αν αυτά τα ίδια δεν ασκούν αστυνομική εξουσία στις κρίσιμες κανονιστικές αποχρώσεις της (την αστυνομική εξουσία που ασκεί, ενδεικτικά σε άλλες ανάλογες, κατά τη γνώμη μου, περιπτώσεις, ο Πρόεδρος της Βουλής ή ο διευθύνων τη συζήτηση δικαστής). Το Σύνταγμά μας θέλει τα πανεπιστήμια «πλήρως αυτοδιοικούμενα» και δεν θεσπίστηκε ασφαλώς σε ιστορικό κενό (το υπενθύμισε, αφήνοντας υπονοούμενα, η μειοψηφία) ή σε θεσμικό (τα πανεπιστήμια προϋπάρχουν των συνταγμάτων) ούτε, κατά τη γνώμη μου (είμαι αντιθετικιστής) σε κανονιστικό κενό (ο θεσμός του πανεπιστημίου και η οργάνωσή του δεν αποτελούν ζήτημα εν ευρεία εννοία νομοθετικής απόφασης. Ο καλός νομοθέτης πρέπει να ανταποκριθεί στη φύση του πράγματος.).

Επειδή το σκεπτικό της πλειοψηφίας απλώς αγνοεί τόσο τη διεθνή και ελληνική (πράγμα σκανδαλώδες) συνταγματική ιστορία (του θεσμού) όσο και τη σχετική συνταγματική θεωρία, επικαλούμαι εδώ ενδεικτικώς (και, με δυο εξαιρέσεις, συμπληρωματικώς προς συναφή προηγούμενα⁵) κάποια σκανδαλώδη για τη μέση αστοιχειώτη ιδιοφυία του ελληνικού διαδικτύου. Έγραψε πράγματι έγκριτος ιστορικός (σε ιστότοπο που φέρει το μεγάλο όνομα των φιλελευθέρων): το πανεπιστημιακό άσυλο «ίσχυε στον Μεσαίωνα όταν οι συνθήκες στην [Ε]κκλησία ήταν πολύ διαφορετικές». Επαναλαμβάνω, λοιπόν: «Όσο ο μεσαίωνας μπορούσε να είναι “εργασιακός” (καθόλου...), άλλο τόσο το πανεπιστημιακό άσυλο στρεφόταν κατά της παπικής εξουσίας: στοιχειώδης εγκυκλοπαιδική γνώση, διάβολε!». Σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία πάντως το προνόμιο του πανεπιστημιακού ασύλου δεν αποτελεί παρά τη θεσμική (στη χώρα μας συνταγματική) εγγύηση της πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας.

1.

[Α]κόμη και τόσο αργά, το έτος 1772, η Σύγκλητος καταδίκασε έναν φοιτητή σε θάνατο.⁶

⁵ Βλ., και πάλι, τη μελέτη μου της σημ. 2, π. χ. 16 επ.

⁶ Sten Lindroth, *A History of Uppsala University: 1477-1977* (Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1976, 142).

2. Ακόμη και τόσο νωρίς, το έτος 1825, διά του βρετανικού νόμου για τα πανεπιστήμια (*Universities Act*), επειδή, κατά το προοίμιό του, κρίθηκε σκόπιμο να ενισχυθούν τα παλαιώς προβλεπόμενα μέσα για την τήρηση της ειρήνης και της τάξεως στα δύο ιστορικά πανεπιστήμια της χώρας, οι αρχές τους απέκτησαν την εξουσία να διορίζουν οι ίδιες πρόσωπα ικανά, κατά την κρίση τους, να ασκήσουν αστυνομικά καθήκοντα εντός των ορίων των πανεπιστημίων (συν τέσσερα μίλια), και συναφώς ορίστηκε ότι τα εν λόγω πρόσωπα θα έχουν πράγματι τις κοινές αστυνομικές εξουσίες· η παραμονή τους όμως στη θέση αυτή εξαρτιόταν από τη βούληση των πανεπιστημιακών αρχών, ενώ υπάγονταν –σημειωτέον– κατά ειδική πρόνοια του νόμου, στη συνήθη δικαστική δικαιοδοσία, ανεξαρτήτως των τυχόν προνομίων τους ως μελών των πανεπιστημίων. (*Γιατί; – αναρωτιέται ο φανατικός. «Βλαξ-μυαλό αστυνόμου»*⁷.)
3. Κατά το υπ' αριθ. 86/31.12.1836 βασιλικό (του Όθωνος) διάταγμα, «η [...] αστυνομία του πανεπιστημίου ανατίθεται εις έναν Πρύτανην (*Recteur*) εκάστης δε σχολής εις έναν σημάντορα (*Doyen*)».
4. Στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης το πλέον αξιοθέατο παραμένει μάλλον το *Φοιτητικόν Δεσμωτήριον* (προσωπική εντύπωση).
5. Κατάργηση όλων των ακαδημαϊκών προνομίων [...] Αντικατάσταση της ακαδημαϊκής αστυνομίας από την τοπική αστυνομία [...] Αμετάκλητος καθορισμός του προγράμματος σπουδών για κάθε δηλωμένο κλάδο [...] Το σώμα των καθηγητών [...] δεν πρέπει να έχει το αποκλειστικό δικαίωμα ανανεώσεώς του με δική του εκλογή. Οι επιλογές του πρέπει να εγκρίνονται από την κυβέρνηση, το συμφέρον της οποίας δεν ταυτίζεται με εκείνο των ατόμων.⁸
6. Ο Fritz Sander (που μάλλον αυτοκτόνησε το 1939) υπήρξε, ως φοιτητής, μέλος του κλειστού σεμιναρίου του μεγάλου Hans Kelsen και, παρά την κριτική του στη θεωρία του δασκάλου του, ο τελευταίος τον υποστήριξε γενναιόδωρα για την πλήρωση μιας καθηγητικής θέσης στη Νομική Σχολή της Πράγας. Σχεδόν μόλις διορίστηκε, ο Sander ισχυρίστηκε ότι ο Kelsen είχε διαπράξει εις βάρος του λογοκλοπή. Ο Kelsen ζήτησε αμέσως από το Πανεπιστήμιο τη διεξαγωγή έρευνας, το πόρισμα της οποίας τον δικαίωσε απολύτως, ο δε Sander ανακάλεσε τους δυσφημιστικούς του (συκοφαντικούς) ισχυρισμούς. Αργότερα, όταν ο Kelsen, διωκόμενος, βρήκε καταφύγιο στην ίδια Σχολή, ήδη στην πρώτη πανεπιστημιακή του παράδοση αντιμετώπισε τις βίαιες εθνικοσοσιαλιστικές διαμαρτυρίες και επιθέσεις. Τις είχε ενορχηστρώσει, παρά τις αντίθετες (ψευδείς) διαβεβαιώσεις του, ο Sander. Ο Kelsen χαρακτήρισε τη σχέση τους ψυχαναλυτικώ τω τρόπω, με τη βοήθεια μιας έννοιας, όχι πια και τόσο φρέσκιας, που είχε επινοήσει ένας φίλος του στη Βιέννη. Η *Prager*

⁷ Γιώργος Σεφέρης, *Μέρες* 6 (Αθήνα: Ίκαρος, 2019), 21.

⁸ Αλέξανδρος Στούρτζας, *Mémoire sur l'état actuel de l'Allemagne* (Paris: Librairie grecque – latine - allemande, 1818), 44 επ. (η έμφαση δική μου).

Abendzeitung της 23.10.1936 είχε τον εγγεγραμμένο (πειράζω κάποιους ένθερμους φίλους του πανεπιστημίου) εμπνεύσεως πρωτοσέλιδο υπότιτλο: «Η κυβέρνηση εξετάζει τη συναίρεση [*Aufhebung*] της αυτοδιοίκησης του πανεπιστημίου».

7.

[Α]κόμη και όταν διαπράχτηκαν εγκλήματα στις πανεπιστημιούπολεις, πολλά ιαπωνικά πανεπιστήμια αρνήθηκαν να επιτρέψουν την είσοδο στην αστυνομία, επικαλούμενα την αυτοδιοίκηση του πανεπιστημίου [. Ε]ίναι πολύ πιθανό να συμπεράνουν εξωτερικοί παρατηρητές [...] ότι οι Ιάπωνες δεν κατανοούν ούτε σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.⁹

8.

Η επέμβαση της αστυνομίας [...] θα περιέστελλε την αυτοδιοίκηση του πανεπιστημίου· επί χρόνια το [πανεπιστήμιο] επιδιώκει, με απόλυτη επιτυχία, να παραμείνει μόνος κύριος της καταστάσεως. Μια [...] συνεννόηση κρατάει την αστυνομία εκτός της πανεπιστημιούπολης [...] Η κλήση της αστυνομίας θα αποτελούσε παραδοχή ότι [...] αδυνατεί να χειριστεί το ίδιο τις υποθέσεις του.¹⁰

9.

Σε πολλά πανεπιστήμια επικρατεί χάος. Μειοψηφικές ομάδες φοιτητών, καλά όμως οργανωμένες, χρησιμοποιούν τον πολύτιμο χρόνο τους και τον πλούτο των άλλων για να λαμβάνουν μέρος σε «καταλήψεις» και «εισβολές» [...] Οι απρόκλητες φυσικές καταστροφές της πανεπιστημιακής περιουσίας διογκώνονται γοργά, με τις απώλειες να ανέρχονται σε δεκάδες εκατομμύρια. Και το χειρότερο, αυτοί οι φοιτητές επιδιώκουν στόχους άσχετους με τους σκοπούς και τις αρχές στις οποίες βασίζεται ο ακαδημαϊκός κόσμος [. Τ]ο πανεπιστήμιο έχει καταστεί, στη σύγχρονη εποχή, σχεδόν ισοδύναμο με την Εκκλησία του Μεσαίωνα [...] Αυτή η σεβάσμια ανεξαρτησία του πανεπιστημίου από τον πολιτικό έλεγχο άγγιξε τα όρια του παραλόγου κατά τις πρόσφατες ταραχές. Η οξύτητα με την οποία οι εξεγερμένοι φοιτητές αντιτίθενται στην απλή άσκηση της αστυνομικής εξουσίας του κράτους εντός των κρατικών πανεπιστημιούπολεων [...] και η ευρεία υποστήριξη που εξασφαλίζουν από την [πανεπιστημιακή] κοινότητα, μαρτυρά την προϋπάρχουσα ισχύ του μύθου για το «δικαίωμα» του πανεπιστημίου να λειτουργεί σύμφωνα με τον δικό του «ηθικό» νόμο [...] Οι ταραχοποιοί φοβούνται ελάχιστα, ή καθόλου, τις αρχές των σχολών και του πανεπιστημίου. Φοβούνται όμως τις αντιδράσεις της εξωτερικής (προς το πανεπιστήμιο) πολιτικής κοινότητας.¹¹

⁹ Shumpei Kumon, «Japan as a Network Society»· του ίδιου & Henry Rosovsky, *The political economy of Japan 3: Cultural and social dynamics* (Stanford, CA: Stanford University Press, 1992), 469 σ. 51.

¹⁰ Robert J. Samuelson, «War on Campus: What Happened When Dow Recruited at Harvard», *Science* 8.12.1967, 1289.

¹¹ James M. Buchanan και Nicos E. Devletoglou, *Academia in Anarchy: an Economic Diagnosis* (New York: Basic Books, 1970), 3, 74, 84. Και κάποιοι (αρεστοί ίσως στη συνεπειοκρατική πλειοψηφία του Δικαστηρίου μας, αν διάβαζε και άλλα πράγματα) τίτλοι κεφαλαίων:

10. Σε μια λεζάντα (δεν θα αποκαλύψω την πηγή μου στον περίεργο αναγνώστη) διαβάζω: [ο Πρύτανης] «υπερασπίζεται ηρωικά τη Βασίλισσα απέναντι στους φοιτητές που την απειλούν κρατώντας φιάλες οίνου».

11.

Όταν τελικά [...] μίλησε στο [Πανεπιστήμιο] [...], φορούσε αλεξίσφαιρο γιλέκο. Έξω [από το Πανεπιστήμιο], οι τριακόσιοι φοιτητές που διαμαρτύρονταν για την παρουσία του συγκρούστηκαν με έφιππους αστυνομικούς. Μέσα στην αίθουσα, μια δωδεκάδα φοιτητές βρήκαν έναν εύγλωττο τρόπο για να διαμαρτυρηθούν (τους είχαν απειλήσει με αποβολή, αν διέκοπταν την ομιλία) – ντύθηκαν κοροϊδευτικά με στολές της *Ku Klux Klan* και ζητωκραύγαζαν κάθε φορά που [...] σηκωνόταν να μιλήσει

(δεν θα αποκαλύψω ούτε αυτή τη φορά την πηγή μου).

12.

Η επιλογή της αναβάθμισης [...] της πανεπιστημιακής αστυνομίας [...] εν μέρει έγκειται στη σταδιακή συνειδητοποίηση ότι, αν το πανεπιστήμιο δεν αυτοδιοικηθεί, θα το διοικήσουν άλλοι

(*The Encyclopedia of Police Science*, 1995², 51).

13. Μια καθαρά εμπειρική νομική επιστήμη θα είχε μεν ίσως ωραίο κεφάλι, όπως λέει κάπου ο Immanuel Kant, χωρίς όμως κουκούτσι μυαλό. Στην επικράτεια της κανονιστικής ισχύος του δικαίου δεν υπάρχουν δυστυχώς αυτόπτες μάρτυρες (το ζήτημα δεν είναι εμπειρικό). Και για μια τόσο παθητική, και γι' αυτό εντελώς ανυπόληπτη, κοινή γνώμη όπως είναι μάλλον η ελληνική, οι μισές πραγματολογικές αλήθειες είναι πάντοτε προτιμότερες από τα πραγματολογικά ψεύδη. (Όλα αυτά θυμίζουν πολλά, δυστυχώς όμως μάλλον σε λίγους.) Ο Καθηγητής Davarian Baldwin σε συνέντευξή του (*Dissent* [Φθινόπωρο 2021]), με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του *In the Shadow of the Ivory Tower*, δεν θέλει να διαβάσουμε ανάμεσα στις γραμμές (έχει τους λόγους του και βέβαια την πλήρη κατανόησή μας):

Αποτελεί μύθο το ότι αυτοί οι αστυνομικοί υπάλληλοι δρουν υπέρ της ασφάλειας των φοιτητών ή της πανεπιστημιακής κοινότητας, ότι δήθεν προσφέρουν δημόσια υπηρεσία. Δύο από τα σοβαρότερα εγκλήματα στις πανεπιστημιούπολεις είναι η σεξουαλική βία και η χρήση ναρκωτικών. Κανένα από αυτά δεν χειρίζεται προσηκόντως η πανεπιστημιακή αστυνομία¹². Και ο λόγος είναι ότι, αν τυχόν η πανεπιστημιακή αστυνομία χειριζόταν προσηκόντως τη σεξουαλική βία ή την υπερκατανάλωση οινοπνευματωδών ή τη χρήση ναρκωτικών, θα

Φοιτητές: καταναλωτές που δεν αγοράζουν. Σχολές: παραγωγοί που δεν πουλούν. Φορολογούμενοι: ιδιοκτήτες που δεν ελέγχουν.

¹² Η αστυνομία, δηλαδή, του πανεπιστημίου. Σκέτη πονηρή συνωνυμία: αυτή η αστυνομία δεν θέλει να δοξαστεί κρυπτόμενη.

υπονόμευε την πρώτιστη λειτουργία της – η οποία έγκειται στο να προστατεύει το όνομα του πανεπιστημίου [. Ο]ι λευκοί οικογενειάρχες αισθάνθηκαν φρίκη, όταν έστειλαν τα παιδιά τους σε προαστιακές πανεπιστημιούπολεις, περιβαλλόμενες από κατοικίες μαύρων και μελαψών. Για πολλά πανεπιστήμια η λύση ήταν να συναφθεί ένα μνημόνιο συνεργασίας με τις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης, το οποίο διέυρνε τη δικαιοδοσία της ένοπλης πανεπιστημιακής αστυνομίας – είτε στα γειτονικά οικοδομικά τετράγωνα είτε και σε ολόκληρη την πόλη [...] Η πολεοδομική ανάπτυξη πανεπιστημιούπολεων προηγείται, η δικαιοδοσία της πανεπιστημιακής αστυνομίας έπεται.

(Έκανα πιο σφριγηλή την τελευταία φράση στη μνήμη του μαρξιστή [«εγώ δεν είμαι μαρξιστής»] Henri Lefebvre.) Εκτός από το δικαιοσυγκριτικό θέμα ως προς τη θεμελίωση της (δεδομένης) πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και αλλού (στη χώρα μας πρόκειται πάντως και για συνταγματική εγγύηση¹³), υπάρχει και ένα εν ευρεία εννοία πολιτικοσυγκριτικό: μια ενδοπανεπιστημιακή διαμάχη αφορά το αν, πώς και κατά πόσον τα πανεπιστήμια (συνάπτοντας τα ίδια αντίστοιχες συμβατικές σχέσεις) πρέπει να συνεχίσουν (ή να παύσουν) να καταβάλλουν την ιδιαίτερα υψηλή δαπάνη για την προμήθεια (τόσο ριζικά αμφισβητούμενων) αστυνομικών υπηρεσιών.

14. Πριν από δύο ακριβώς έτη, κατά μία *International Academics and University Administrators' Appeal to the Hong Kong Government*:

Τα ίδια τα πανεπιστήμια πρέπει να έχουν τη διακριτική ευχέρεια και την αυτοδιοίκηση για να αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς χωρίς αστυνομική επέμβαση. Η αστυνομία πρέπει να εισέρχεται στις πανεπιστημιούπολεις μόνο με εισαγγελικό ένταλμα.

15. Ο Καθηγητής (Διοικητικού Δικαίου) Κώστας Γιαννακόπουλος, αποτίμησε κριτικά και έναν (πολύ όψιμο) «συνταγματικό λόγο για την αστυνομία στα πανεπιστήμια»¹⁴, οι συνθήκες εκφοράς του οποίου «αφήνουν εύλογες υπόνοιες ότι στοχεύει στην υποκατάσταση των

13

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη απειλή για το μέλλον του πανεπιστημίου από τη συνεχιζόμενη διάβρωση της αυτοδιοίκησής του, η οποία αποτελεί την κεντρική οργανωτική αρχή της ανώτατης εκπαίδευσης για αιώνες και τον λόγο που τα πανεπιστήμια παραμένουν μεταξύ των πλέον σταθερών αστικών θεσμών στον κόσμο [...] Τα πανεπιστήμια πρέπει να επιδιώξουν την κατοχύρωση της αυτοδιοίκησής τους, ιδανικά μέσω συνταγματικών τροποποιήσεων, παρόμοιων με τις συνταγματικές ρήτρες που προστατεύουν την ανεξαρτησία του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν [κ. λπ.] ήδη από τον δέκατο ένατο αιώνα. Το Σύνταγμα τα καθιερώνει ως ανεξάρτητα νομικά πρόσωπα

(Silke-Maria Weineck, «The Tenure Denial of Nikole Hannah-Jones Is Craven and Dangerous», <https://www.chronicle.com> [20.5.2021]).

¹⁴ «Ο συνταγματικός λόγος για την αστυνομία στα πανεπιστήμια», <https://cyannakopoulos.gr> (13.3.2022).

πανεπιστημιακών αρχών από τις αστυνομικές», και κατέληξε έγκυρα στα εξής διαφωτιστικά:

Στη Γαλλία, η ιστορία της οποίας σημαδεύεται από πολυάριθμες κινητοποιήσεις και έντονες συγκρούσεις στους πανεπιστημιακούς χώρους, γίνεται παγίως δεκτό ότι, ενόψει της αυτοδιοίκησης των πανεπιστημίων και της ακαδημαϊκής ελευθερίας, τα όργανα της αστυνομίας μπορούν να εισέρχονται στους παραπάνω χώρους μόνον όταν καλούνται αρμοδίως από τις πανεπιστημιακές αρχές ή σε περίπτωση αυτόφωρου σοβαρού εγκλήματος, επικείμενης καταστροφής (π. χ. σε περίπτωση πυρκαγιάς) ή εισαγγελικής εντολής.

16. Κατά τον (ομότεχνό μου) Καθηγητή Γιώργο Λέτσα, ορθά,

«[ο]ι φοιτητές έχουν ένα αφηρημένο πολιτικό δικαίωμα διαμαρτυρίας εντός των πανεπιστημιακών χώρων, περιλαμβανομένης της διαμαρτυρίας που προκαλεί σοβαρή διατάραξη [. Και αυτή] αποτελεί μορφή λόγου».¹⁵

(Κάτι ξέρει από πρώτο χέρι.) Σημειωτέον, πράγμα κρίσιμο για το επιπόλαιο σκεπτικό της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου, ότι, κατά το ισχύον ελληνικό ποινικό δίκαιο, αποτελεί έγκλημα η «με οποιονδήποτε τρόπο [...] σοβαρή διατάραξη της ομαλής λειτουργίας [...] υπηρεσίας [...] νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου».

17.

Στην υπ' αριθ. 22 αίθουσα ο επικεφαλής της δυνάμεως (ταγματάρχης) [...] αντιμετώπισε τη σθεναρή αντίσταση του υφηγητού κ. [Δημήτρη] Μαρωνίτη, ο οποίος ζήτησε έγγραφη άδεια του Πρυτάνεως για να επιτρέψει την είσοδο των χωροφυλάκων στην αίθουσα

(*Τα Νέα*, 12.4.1967 – αγνοώ τη σελίδα). (Κάποιος διαδικτυακός φίλος με πληροφόρησε ότι οι καιροί άλλαξαν. Του απάντησα με ένα φθέγμα του Carl Schmitt: «Ήμουν και είμαι νομικός. Και θα παραμείνω νομικός. Και θα πεθάνω νομικός. Μαζί με όλη την κακοτυχία του να είσαι νομικός».)

18.

[Μ]πορεί η απόφαση των πρυτανικών αρχών να πάρθηκε με κριτήρια πολιτικά (αν και γιατί θα 'πρεπε τάχα να κάνουν τα φεστιβάλ τους οι κομματικές νεολαίες στο Πολυτεχνείο; [...]) [Ο] νόμος, ο δικός σου νόμος που πέρασε θριαμβευτικά προ διμήνου, ισχύει και ορίζει ποιοι αποφασίζουν. Έκανες λοιπόν την αίτησή σου. Και δεν σου έδωσαν άδεια [...] Συνέχισες λοιπόν σαν κύριος, κατέλαβες το χώρο, έκανες το φεστιβάλ σου και, ενώ εκκρεμεί απόφαση του δικαστηρίου, ήρθες και ο αρχηγός και συνεπήρε τα πλήθη. Με δυο λόγια καταπάτησες το πανεπιστημιακό άσυλο. Ευθέως και ιδιαζόντως απροκάλυπτα [...] Αν ο πρύτανης καλούσε, ως είχε υποθέτω δικαίωμα, την αστυνομία να παρέμβει; Σιγά τα ωά. [...] Ποιος θα τολμήσει να αναζητήσει τις

¹⁵ «There is No Free-Speech Right to a University Platform», <https://www.ucl.ac.uk/news> (31.3.2022).

αποχρώσεις [...]; [...] Και η αυθαιρεσία της εξουσίας; Μα αυτή παραβιάζει απλώς τους «τύπους». Το λέει και το όνομα: τυπική δημοκρατία. Και μεις έχουμε να ασχοληθούμε με την ουσία. Πολλή ουσία [...] Σοσιαλισμός, λέει, ή βαρβαρότητα. Μα για διαζεύξεις που χωρίζουν είμαστε τώρα που απαιτείται εθνική ομοψυχία και ενότητα;¹⁶

Πώς παρουσιάζεται στο τότε καλό περιοδικό *Αντί* ([B'] 214/17.9.1982), μετά τα ανωτέρω, η παραίτηση της «Πρυτανείας του Πολυτεχνείου» (πρόκειται για ομόφωνη παραίτηση της Συγκλήτου του), επειδή η Νεολαία του τότε κυβερνώντος κόμματος χρησιμοποίησε τους χώρους του ιδρύματος, για τη γνωστή (καλή ώρα) ετήσια θρησκευτική εμποροπανήγυρη, παρά το ότι δεν έλαβε την άδεια που είχε νομίμως ζητήσει από τις πρυτανικές αρχές; Η παραίτηση, κατά το περιοδικό, έχει «τυπικό πρόσχημα την παραβίαση του πανεπιστημιακού ασύλου [...] και από τον ίδιο τον πρωθυπουργό» (σελ. 4). «Αρκετές φορές στο παρελθόν έχουν γίνει πολιτικές εκδηλώσεις με τη σύμφωνη γνώμη των φορέων της πανεπιστημιακής κοινότητας [sic] σε χώρους των [πανεπιστημίων], χωρίς κανείς να διαμαρτυρηθεί» ([σελ. 6] – η έμφαση δική μου).

19.

[T]ο πανεπιστήμιο δεν απολαύει του προνομίου ή της εξουσίας να λαμβάνει υπ' όψιν του απειλές για τη «δημόσια τάξη» εκτός των ορίων του από πρόσωπα που δεν είναι υπό τον έλεγχό του [...] Αν [οι αρχές του] είχαν περιοριστεί, όταν αρνήθηκαν να επιτρέψουν να λάβουν χώρα οι εκδηλώσεις, σε λόγους που αφορούσαν κίνδυνο ταραχών στους χώρους του πανεπιστημίου και μεταξύ των μελών του, ενδεχομένως δεν θα μπορούσε να υπάρξει αντίρρηση σε οποιαδήποτε απόφασή τους. Όπου, ωστόσο, η απειλή αφορά τη δημόσια τάξη εκτός του πανεπιστημίου, τότε [...] το ζήτημα ανήκει [...] αποκλειστικά στη δικαιοδοσία της αστυνομίας

(*R v University of Liverpool ex parte Caesar-Gordon* [1991] 1 QB 124). Ήδη, *R (Ben-Dor) v University of Southampton* (2016) EWHC 953 (Admin):

Το Δικαστήριο αναρωτιέται τι άλλο θα μπορούσε να είχε πράξει το καθ' ου [Πανεπιστήμιο], αντιμετωπίζοντας τους κινδύνους που είχαν διαπιστωθεί λίγες μόλις εβδομάδες πριν λάβει χώρα η εκδήλωση, από το να ανακαλέσει την άδεια. Οι αιτούντες [Καθηγητές] ισχυρίζονται ότι το καθ' ου όφειλε «απλώς να συνεργαστεί με την αστυνομία, αν είχε ανησυχίες ως προς τη δημόσια τάξη, διότι αυτή είναι η δουλειά της αστυνομίας και όχι της πανεπιστημιακής ασφάλειας» [...] Τούτο είναι αλυσιτελές, διότι το καθ' ου έχει καθήκοντα, προσωποπαγή και μη μεταβιβάσιμα στην αστυνομία, ως προς την εγγύηση της ασφάλειας των φοιτητών και του προσωπικού του και των τρίτων που βρίσκονται στους χώρους του για οποιονδήποτε λόγο. Το καθ' ου έχει επίσης την υποχρέωση να προστατεύει την περιουσία του από ζημιές, καθώς και συμφέρον να διαφυλάσσει τη φήμη του ως προς την ασφαλή διεξαγωγή δημόσιων εκδηλώσεων.

¹⁶ Γιώργος Καρράς, «Περί [πανεπιστημιακού] ασύλου και πολιτικής ασυλίας», *Ο Πολίτης* 53 (Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1982), 7 επ.

Κ. λπ. κ. λπ.

III.

Πρέπει, βάσει των προκειμένων, να διακρίνει εννοιολογικά κανείς την πανεπιστημιακή αστυνομική εξουσία από την πανεπιστημιακή αστυνομία, και την τελευταία από την αστυνομία πανεπιστημίου. (α) Η πρώτη αποτελεί κανονιστική έκφραση της κατ' αρχήν (οικουμενικής μάλιστα ισχύος) αρμοδιότητας των διοικήσεων των πανεπιστημίων να μεριμνούν τα ίδια, με ίδια μέσα, για την τήρηση της τάξης και της ασφάλειας στους χώρους τους (σύμφωνα με το ελληνικό σύνταγμα, αποτελεί, κατά την απολύτως κρατούσα στη συνταγματική θεωρία άποψη¹⁷, την οποία απλώς αγνόησε κατά τα προαναφερθέντα η πλειοψηφία, εγγύηση της πλήρους αυτοδιοίκησης των πανεπιστημίων και συνέχεται άρρηκτα με την ακαδημαϊκή ελευθερία)· κοινώς, πρόκειται για το λεγόμενο πανεπιστημιακό άσυλο. Ο πρύτανης π. χ. δεν είναι απλώς νόμιμος εκπρόσωπος του πανεπιστημίου (κάποιοι θέλουν την εξουσία του χωρίς αστυνομική ευθύνη ή την ευθύνη του χωρίς αστυνομική εξουσία). (β) Η πανεπιστημιακή αστυνομία αποτελεί ενδοπανεπιστημιακή υπηρεσία τήρησης της τάξης και της ασφάλειας στους πανεπιστημιακούς χώρους, ιεραχικά υπαγόμενη στις αρχές του, με αστυνομικές όμως αρμοδιότητες βάσει νόμου. (Πρόκειται για κοινό πανεπιστημιακό θεσμό στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.). (γ) Για την αστυνομία πανεπιστημίου (τον ένδικο θεσμό) βλ. το λήμμα *αστυνομία πόλεων*. Υποστηρίζεται πάντως βάσιμα ότι, με απόφαση των αρχών ελληνικού πανεπιστημίου, δύναται να εγκατασταθεί, κατά σύννομο τρόπο, σταθμός της και εντός των χώρων του ιδρύματος.

Στους χώρους των πανεπιστημίων, λοιπόν, οι αρχές τους ασκούν αστυνομική εξουσία (με την τεχνική έννοια του όρου): η εξουσία τους, και

17

Οι υποστηρικτές της ασφάλειας στο πανεπιστήμιο με όρους ακαδημαϊκής αυτοδιοίκησης [...] σύσσωμη η συνταγματική επιστήμη, σε εκτενείς μελέτες και συγγράμματα των καθηγητών [Αριστόβουλου] Μάνεση, [Δημήτρη] Τσάτσου, [Πρόδρομου] Δαγτόγλου, [Ευάγγελου] Βενιζέλου, [Αντώνη] Μανιτάκη, [Κώστα] Χρυσόγονου, [Σπύρου] Βλαχόπουλου, [Γιώργου] Σωτηρέλη, [του γράφοντος], [Ξενοφώντος Κοντιάδη] και άλλων [...] δεν είναι ούτε «ιδεοληπτικοί» ούτε «μωροί» – [συμπληρώνω: «μωρές πολιτικές παρθένες [που] κλαίνε και [...] οδύρονται για τη χαμένη αξιοπιστία τους»] [...] Ποιος θα κρίνει πώς θα αντιμετωπιστεί μια [σημειωτέον ποινικώς αξιόλογη] φοιτητική καθιστική διαμαρτυρία [...] ή η πραγματοποίηση άνευ αδειάς μιας εκδήλωσης σε αίθουσα; [...] Το [Συμβούλιο της Επικρατείας] έχει κρίνει [...] ότι μπορούν να ανατίθενται ειδικές αστυνομικές αρμοδιότητες σε όργανα εκτός [της Ελληνικής Αστυνομίας] και ότι η πλήρης αυτοδιοίκηση των [πανεπιστημίων] συνεπάγεται την αρμοδιότητα να επιλέγουν [...] και [το] διοικητικό προσωπικό τους

(Ξενοφών Κοντιάδης, *Η Καθημερινή* 11.3.2022, 10).

συνεπώς η ευθύνη τους, δεν παύει μάλιστα με την κλήση της δημόσιας δύναμης. Η κλήση της δημόσιας δύναμης αποτελεί μεν άσκηση πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας, δεν δύναται όμως να είναι λευκή: οι πανεπιστημιακές αρχές δεν απαλλάσσονται από την ευθύνη τους, συνταγματικά κατοχυρωμένη, με το να μη ασκούν πλήρως την αστυνομική τους εξουσία στους χώρους των ιδρυμάτων. Η συνταγματική εγγύηση της πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας καθ' εαυτήν, η οποία κανονιστικά συνυφάινεται, δηλαδή, με την πλήρη αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων, δύναται μεν θεσμικά να λάβει τη μορφή πανεπιστημιακής αστυνομίας, όχι όμως αστυνομίας πανεπιστημίου καθ' εαυτήν. Συναφώς, δεν παραβιάζεται το λεγόμενο πανεπιστημιακό άσυλο, ως συνταγματική εγγύηση πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας, όταν οι αρχές ενός πανεπιστημίου ζητούν (και λαμβάνουν) π. χ. την αστυνομική επιτήρηση της (εγγενώς λυπηρής) αναστολής της λειτουργίας του (για λόγους τάξεως και ασφαλείας). Η εν λόγω αναστολή πάντως αποτελεί απλώς νόμιμο λόγο. Πρωτοσέλιδα περί «καταδότη» Πρύτανη κ. τ. τ. (τα έχουμε δει) δεν είναι απλώς (και αυτά) πολύ λυπηρά· είναι ουσιαδώς πρωτοφασιστικά, κατά μία έννοια του Umberto Eco (μίσος για το πανεπιστήμιο).

Περαιτέρω, η ερμηνευτική διάκριση μεταξύ της ρύθμισης της αστυνομικής εξουσίας των πανεπιστημιακών αρχών, συνταγματικά εγγυημένης, και της αφαίρεσής της πρέπει να γίνεται απόλυτα σεβαστή: η αφαίρεσή της δεν αποτελεί ρύθμιση. Και η νομοτεχνική θέση των κρίσιμων ρυθμίσεων είναι στους οργανισμούς των πανεπιστημίων. Κατά μία μάλλον ασυνήθιστη διατύπωση του Συντάγματος, τα πλήρως αυτοδιοικούμενα πανεπιστήμια λειτουργούν «σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους». Ο Καθηγητής Νίκος Αλιβιζάτος (ένας από τους επιφανέστερους εκπροσώπους της Σχολής Μάνεση), σε ένα πολύ καλογραμμένο, ως συνήθως, άρθρο του σε φύλλο έγκυρης εφημερίδας, κατά την ύποπτη όμως περίοδο κυοφορίας του επίμαχου νόμου¹⁸, εξήγησε, εμμέσως πλην σαφώς, στους κρατικούς επιτρόπους («επιστήμη διά της πολιτικής») που θέλουν τα πλήρως αυτοδιοικούμενα πανεπιστήμια χωρίς καμία αστυνομική εξουσία, γιατί ο ίδιος μάλλον δεν θα υποστήριζε το κύρος της σχετικής διατάξεως, ως είχε και στο σχέδιο νόμου, ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στο ερώτημα αν είναι σύμφωνη προς το Σύνταγμα, δηλαδή προς την πλήρη αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων, η ίδρυση αστυνομίας πανεπιστημίου (όχι πανεπιστημιακής αστυνομίας που, κατά βάση, είχε παλαιότερα ο ίδιος προτείνει) απαντά ως εξής:

¹⁸ Βλ. «Γιατί πρέπει να υποστηριχθεί το νομοσχέδιο για τα πανεπιστήμια», *Η Καθημερινή* 8.2.2021, 16.

Ναι, αν προβλεφθεί ως δικλείδα ασφαλείας και *ultimum remedium* ένα βέτο [...] ολιγομελούς [πάλι τριμελούς άραγε;] πανεπιστημιακού οργάνου. Αποτελούμενο από καθηγητές από άλλα κατά προτίμηση [*sic*] [πανεπιστήμια], το όργανο αυτό θα λειτουργεί ως εγγυητής [ποιού;], αφού σε μια οριακή στιγμή θα μπορεί να διατάξει την αστυνομία να αποχωρήσει.

(η έμφαση δική μου). Τρεις παρατηρήσεις (αφήνοντας τα υπόλοιπα στην κρίση των έγκριτων νομικών): 1ον: Η αναφορά της συνταγματικής θεωρίας σε πανεπιστημιακή αστυνομική εξουσία (δικός μου *terminus technicus*) έχει παύσει πλέον να αποτελεί ταμπού. 2ον: Η επιφύλαξη (όπως και η εφαρμογή της αρχής της *αναλογικότητας* ως προς την άσκηση εξουσίας από την αστυνομία πανεπιστημίου¹⁹) προϋποθέτει μια κάποια *συνταγματική εγγύηση* της πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας. 3ον: Η άσκηση της εν λόγω εξουσίας, εφ' όσον συνυφαίνεται με την *πλήρη αυτοδιοίκηση* των πανεπιστημίων, *κατ' εξαίρεσιν* δύναται να ασκηθεί από άλλα όργανα πλην πανεπιστημιακών αρχών. (Ως προς τη μόνη σύμφωνη με το Σύνταγμα «δικλείδα ασφαλείας»: η *αφαίρεση* της αστυνομικής εξουσίας από τις πανεπιστημιακές αρχές *αντίκειται* προς το Σύνταγμα.) Αναρωτιέται όμως κανείς: ποιο είναι το *ultimum remedium* για την άρνηση των αστυνομικών αρχών να προβούν στα νόμιμα (παρά την κλήση τους από τις πανεπιστημιακές αρχές); (Η περίπτωση υπ' αριθ. 18 της προηγούμενης ενότητας.)

IV.

Η πλειοψηφία του Δικαστηρίου δεν αγνοεί μόνο τη συνταγματική ιστορία και θεωρία, καθώς και το *συγκριτικό* συνταγματικό δίκαιο, χρησιμοποιεί *παραπειστικά* και τη λεγόμενη ιστορική ερμηνεία· στο δε σκεπτικό της δεν φρόντισε, ούτε για τα προσχήματα, να αμυνθεί στον βάσιμο κριτικό έλεγχο της μειοψηφίας (*sic volo sic jubeo!* «Η κτηνώδης δύναμη νικάει το πνεύμα»²⁰). Αντιγράφω και εν συνεχεία σχολιάζω δύο τρεις σκέψεις της πλειοψηφίας (λαμβάνοντας μάλιστα σιωπηρώς υπ' όψιν μου την όσο το δυνατόν καλύτερη εκδοχή τους):

¹⁹ Κατά την προσεκτική διατύπωση του Καθηγητή (Συνταγματικού Δικαίου) Σπύρου Βλαχόπουλου, «*Semper Apertus*», *Το Βήμα* 27.2.2022, 43,

[ό]σο αναγκαία [...] και εάν είναι τα μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, θα πρέπει να κινούνται στο πλαίσιο του αυτοδιοίκητου των Πανεπιστημίων [...] και της αρχής της *αναλογικότητας* [...] Είναι, άραγε, τυχαίο ότι το έμβλημα του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης είναι οι λέξεις *Semper Apertus* («πάντα ανοικτό»);

²⁰ Jack London, *Ιστορίες του μποξ*, μετάφραση Ανδρέα Αποστολίδη (Αθήνα: Αγρα, 1988), 162.

[Η] δημόσια τάξη και η κρατική ασφάλεια [...] αποτελούν αρμοδιότητες αναπόσπαστες από τον πυρήνα της κρατικής εξουσίας. Για τον λόγο αυτόν, η άσκηση των επιμέρους αρμοδιοτήτων που συγκροτούν την αποστολή των ενόπλων σωμάτων ασφαλείας [...] ασκείται [*sic*] μέσω της αστυνομικής αρχής μόνο από το Κράτος [...] Και είναι μεν δυνατή η [...] ανάθεση σε άλλα όργανα της δημόσιας διοίκησης ορισμένων από τις αρμοδιότητες αυτής [...]· ωστόσο, όταν ο κοινός νομοθέτης εκτιμά ότι το δημόσιο συμφέρον [...] επιβάλλει την αστυνόμευση στους χώρους των [πανεπιστημίων] δεν απορρέει από τις [...] διατάξεις [...] του Συντάγματος, στις οποίες δεν κατοχυρώνεται αυτοτελώς «άσυλο» (βλ. πρακτικά συζητήσεων επί του Συντάγματος 1975 της Ολομέλειας της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής [...]), υποχρέωση του νομοθέτη να αναθέτει [...] τις αρμοδιότητες της πρόληψης και καταστολής του εγκλήματος στους χώρους των [πανεπιστημίων] στα όργανα αυτών ούτε να προβλέπει συμμετοχή τους στην άσκηση των εν λόγω αρμοδιοτήτων [. Η] δράση των [ειδικών φρουρών των πανεπιστημίων] διέπεται από [την αρχή της] αναλογικότητας [...]. Η τελευταία, ειδικά όσον αφορά την αστυνόμευση στους χώρους των [πανεπιστημίων], δεν επιτρέπει την επέμβαση της αστυνομικής δύναμης στις περιπτώσεις μη σοβαρής διατάραξης της ευταξίας [...] Συνεπώς, με την ένδικη ρύθμιση όχι μόνο δεν πλήττεται αλλά θάλπεται η συνταγματική τάξη

(η έμφραση δική μου). «[Ο]χι μόνο δεν πλήττεται αλλά θάλπεται η συνταγματική τάξη!» Η φράση αυτή θα βρει ασφαλώς τη φιλολογική θέση της (ίσως υπό τον τίτλο «ο Σάντσος εις την καθέδραν του») και θα καταστεί περιώνυμη.

Ο κρίσιμος κανόνας δικαίου (*lex specifica*) ορίζει: *τα πανεπιστήμια είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα. Επειδή, λοιπόν, είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα, γι' αυτό...: εδώ πρόκειται πράγματι για την ανάπτυξη ενός επιχειρήματος (ανεξαρτήτως της βασιμότητάς του – η ερμηνευτική χάρις υποχρεοί). Είναι, όπως θα δούμε, η δομή του επιχειρήματος της μειοψηφίας. Κατά την πλειοψηφία, πώς θα ήταν δυνατή εδώ και τώρα η πλήρης αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων, όπως τη θέλει το Σύνταγμα, χωρίς οι αρχές τους να ασκούν αστυνομική εξουσία; Ο (δημοσιογραφικός) ισχυρισμός π. χ. ότι ο Μάνεσης έγραψε ότι έγραψε πριν από σαράντα πέντε και πλέον χρόνια, επειδή είχε μόλις καταλυθεί η Δικτατορία (ή είχε μόλις επιστρέψει από τη Γαλλία – όπου δίδαξε σε πλήρως αυτοδιοικούμενο πανεπιστήμιο κ. λπ. βιογραφικά ή ψυχολογικά) δεν αποτελεί αντεπιχείρημα, όπως και ο ισχυρισμός ότι όσοι όψιμα γράφουν τα αντίθετα είναι αντικειμενικά (κατά την ηθική των, νυν ή πρώην, κομματικών εσωκλειστών) φανεροί πράκτορες του Υπουργείου Θρησκευμάτων. Ένας ισχυρισμός π. χ. ότι η αστυνόμευση δεν αποτελεί τοπική υπόθεση, ώστε δεν συντρέχει υπέρ των πανεπιστημίων τεκμήριο αρμοδιότητας κ. λπ., όπως ούτε υπέρ των οργανισμών της τοπικής*

αυτοδιοίκησης, θα ήταν επίσης αλυσιτελής. Το τεκμήριο αρμοδιότητας των εν λόγω οργανισμών εξαρτάται από τον χαρακτηρισμό υποθέσεων ως τοπικών· η πανεπιστημιακή αστυνομική εξουσία εγγυάται, αν ευσταθεί το σχετικό επιχείρημα, την πλήρη αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων: όχι, επειδή η υπόθεση είναι τοπική, γι' αυτό... Ερωτάται, λοιπόν: νοείται, κατά τη νομική τέχνη, να εξαρτάται η ίδια η αρμοδιότητα (η εξουσία) επέμβασης της αστυνομικής αρχής από την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, η οποία διέπει την άσκηση της (προϋποτιθέμενης) αρμοδιότητάς της; Εν πάση περιπτώσει, κάποιος διαταράσσει π. χ. την ησυχία που απαιτεί γενικά η έννομη τάξη στους κοινόχρηστους χώρους: άραγε έχει σημασία αν βρίσκεται εντός ή εκτός πανεπιστημιακού χώρου; Αν ναι, ποιος κανόνας εμποδίζει τις αστυνομικές αρχές να δρουν στους πανεπιστημιακούς χώρους όπως στους κοινόχρηστους; Αν οι πανεπιστημιακοί χώροι περιλαμβάνουν π. χ. πλατείες και οδούς, η εκεί παρουσία της τοπικής αστυνομικής αρχής δεν αποτελεί, όπως επισημάναμε, καμία κανονιστική ή άλλη (δικαιολογημένη) έκπληξη.

Ως προς το ιστορικό ερμηνευτικό επιχείρημα (η μέθοδος της ιστορικής ερμηνείας δεν είναι πάντως σπουδαία για την ερμηνεία ενός κειμένου με *ρήτρα αιωνιότητας*), κατά τη χαρακτηριστική δήλωση του τότε αρμοδίου Υπουργού (πρόκειται για τον Καθηγητή Νομικής Παναγιώτη Ζέπο), καταγεγραμμένη στα ως άνω Πρακτικά, «[π]ροτιμώ ο νόμος να [...] καθορίση [το ζήτημα του πανεπιστημιακού ασύλου] μετά κάποια ενδελεχή μελέτη και μετά κάποιαν μελέτην από τους αρμοδίους παράγοντας». Τούτου δοθέντος, ένα και μόνο είναι το κρίσιμο ερμηνευτικό ερώτημα: είναι ο επίμαχος νόμος, του οποίου κρίθηκε η (αντι)συνταγματικότητα, αυτός (ο ειδικός νόμος) που ηθέλησε ο συντακτικός νομοθέτης (δηλαδή ακόμη μία διαφορετικής βέβαια θεσμικής υφής πολιτική πλειοψηφία); (Η πλειοψηφία του Δικαστηρίου άγγιξε εδώ τον βαθμό μηδέν της ερμηνείας.) Γιατί ο Δημήτρης Τσάτσος π. χ. έγραφε ότι «χωρίς την θέληση του [πανεπιστημίου], το κράτος δεν μπορεί να επιβάλει στο χώρο του ιδρύματος τις γενικές περί "τάξεως και ασφαλείας" αντιλήψεις των αρμόδιων αρχών, εκτός αν επικρέμαται κίνδυνος ζωής»²¹; Ειδικότερα δε, γιατί, κατά τον ίδιο, συναφώς²², «[ό]ταν το [Σύνταγμα] κατοχυρώνει [...] και την πλήρη αυτοδιοίκηση των [πανεπιστημίων] δεν μπορεί παρά να κατοχυρώνει και ό, τι άλλο αποτελεί [...] προϋπόθεσ[ή της]; «Άσυλο είναι [η] χωρική [...] προϋπόθεση». (Πρόκειται για την αρμόζουσα σε ένα τέτοιο κείμενο αντικειμενική ερμηνεία.)

²¹ «Το πανεπιστημιακό άσυλο»· *Ελληνική πολιτεία: 1974-1997* (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1998), 460.

²² «Δικαιώματα που είναι επάλξεις»· *Σύνταγμα και πολιτειακή πρακτική: επιλογή κειμένων. 1971-1983* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1983), 122.

Ιδού μια επιχειρηματολογικά ανάλογη περίπτωση (συνταγματικής μη γραμματικής ερμηνείας):²³

Ουδείς θεωρεί ότι από το νόημα και μόνο των λέξεων «ελευθερία του λόγου» συνάγεται ότι οι πολιτείες δύνανται ή δεν δύνανται να απαγορεύουν την καύση της σημαίας. Ουδείς θεωρεί ότι από το νόημα και μόνο των λέξεων «ίση προστασία» συνάγεται ότι οι νόμοι που αποκλείουν τις γυναίκες από ορισμένα επαγγέλματα είναι ή δεν είναι αντισυνταγματικοί. Η πειστικότητα οποιουδήποτε επιχειρήματος οφείλεται στη θελκτικότητα της ουσιαστικής ηθικής θεωρίας που προϋποθέτει [. Τ]ον κορμό του επιχειρήματος αποτελεί ένας ηθικός ισχυρισμός· [... π. χ.] το δικαίωμα στην άμβλωση δεν συνδέεται λιγότερο στενά με τη λεκτική διατύπωση του Συντάγματος ούτε αφίσταται από αυτήν περισσότερο από ό,τι το δικαίωμα καύσεως της σημαίας

(η έμφαση δική μου). Η θεσμική εγγύηση, λοιπόν, των αρχών των πανεπιστημίων να ασκούν αστυνομική εξουσία στους πανεπιστημιακούς χώρους δεν συνδέεται λιγότερο στενά με τη λεκτική διατύπωση του Συντάγματος ότι αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου «με πλήρη αυτοδιοίκηση» ούτε αφίσταται από αυτήν περισσότερο από ό,τι η θεσμική εγγύηση του να επιλέγουν τα ίδια τα πανεπιστήμια το προσωπικό τους και να εκλέγουν τη διοίκησή τους. Όπως προσφυώς επισημαίνεται, «το δικαίωμα των πανεπιστημιακών αρχών να ασκούν αστυνομική εξουσία αποτελεί, μαζί με την αυτονομία των πανεπιστημιακών πειθαρχικών συμβουλίων [...], τις δυο βασικές εγγυήσεις του πανεπιστημιακού θεσμού»²⁴.

Το σκεπτικό της μειοψηφίας, ειδικά το σκεπτικό της «περαιτέρω γνώμης» του ανωτέρω μειοψηφούντος μέλους του Δικαστηρίου, είναι λαμπρό. Κατά τη γενική μειοψηφία,

[ό]ταν προβλέπεται η άσκηση εξουσίας κρατικών οργάνων, στα οποία έχουν ανατεθεί αστυνομικά καθήκοντα, στον χώρο των [πανεπιστημίων], τα όργανα των ιδρυμάτων [...] είναι εκ του Συντάγματος αρμόδια, σε επίπεδο διοίκησης, να διασφαλίσουν ότι κατά την άσκηση αστυνομικής εξουσίας στους χώρους τους δεν διαταράσσεται ή δεν δυσχεραίνεται δυσανάλογα η ομαλή λειτουργία τους και η αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής τους με την άσκηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας. [...] Η θεσπισθείσα ρύθμιση εμφορείται από την αντίληψη ότι η σκοπιμότητα υπερέχει της συνταγματικής τάξης

²³ Ronald Dworkin, *Life's Dominion: An Argument about Abortion, Euthanasia, and Individual Freedom* (New York: Alfred A. Knopf, 1993), 131.

²⁴ Δημήτρης Σαραφianός, «Επιστημονική ελευθερία, πανεπιστημιακό άσυλο και παν(.)αστυνομία», <https://www.syntagmawatch.gr> (11.2.2021).

(η έμφραση δική μου). Κατά την ως άνω (έγκριτη) «περαιτέρω γνώμη» (η οποία αξίζει πράγματι να παρατεθεί με ελάχιστες συντμήσεις, διότι λίγα θα είχε να προσθέσει κανείς, οπωσδήποτε δε ο γράφων),

δεν επιτρέπεται [η] εξομοίωση του πανεπιστημιακού χώρου [...] με τους συνήθεις δημόσιους κοινόχρηστους [...] χώρους [...] που είναι ελεύθερα προσβάσιμοι σε όλους, [...] οι οποίοι [...] τελούν [...] υπό τον άμεσο έλεγχο και εποπτεία της δημοσίας αρχής²⁵ [Η] συνταγματική κατοχύρωσ[η] της αυτοδιοίκησής [των πανεπιστημίων] (και μάλιστα ως «πλήρους») απαγορεύει απολύτως, είτε αυτό επιχειρηθεί ευθέως είτε εκ πλαγίου, [...] τόσο την ανάθεση της αρμοδιότητας για την επιτήρηση και διασφάλιση της κοινής ακαδημαϊκής ευταξίας σε μη πανεπιστημιακή αρχή (και δη σε αστυνομική αρχή), και εν γένει σε πρόσωπα ή όργανα που δεν είναι εντεταγμένα στην οργανωτική δομή των [πανεπιστημίων] και δεν υπόκεινται στις εντολές και στον ιεραρχικό και πειθαρχικό έλεγχο των πανεπιστημιακών αρχών, όσο και την υπαγωγή του πανεπιστημιακού χώρου στις εξουσίες της αστυνομικής αρχής υπό τους συνήθεις κανόνες που ισχύουν για τους κοινόχρηστους χώρους [Κ]αθ' ο μεν μέρος τα περιστατικά διατάραξης της πανεπιστημιακής ειρήνης που επικαλείται το Δημόσιο αφορούν κοινή ακαδημαϊκή ευταξία, ο νομοθέτης δεν νομιμοποιείται να τα επικαλείται για να κάμψει συνταγματικούς κανόνες κατανομής αρμοδιοτήτων, η δε τυχόν αβελτηρία των πανεπιστημιακών αρχών να προστατεύσουν την ακαδημαϊκή ευταξία γεννά ενδεχομένως πειθαρχική τους ευθύνη, [...] δεν επιτρέπει όμως να παρακαμφθεί και, τελικά, κατ' αποτέλεσμα, να καταλυθεί η πανεπιστημιακή αυτοδιοίκηση. Καθ' ο δε μέρος το Δημόσιο επικαλείται εξαιρετικά περιστατικά των οποίων προέχει η ποινική διάσταση, η ευθύνη για την πρόληψη και καταστολή τους –και συνακόλουθα και η ευθύνη για κάθε αδράνεια ή παράλειψη– ανήκει ήδη στην αστυνομική αρχή, υπό την εποπτεία και έλεγχο δικαστικής αρχής, κατά τις κοινές γενικές διατάξεις και, επομένως, ούτε νοείται, ούτε επιτρέπεται να καταλογισθεί οποιαδήποτε ευθύνη στις πανεπιστημιακές αρχές, ούτε νομιμοποιείται το Δημόσιο να τις επικαλείται (ενώ πρόκειται για δική του αδράνεια και

²⁵ Ας υποθέσουμε ότι η αρμοδιότητα της αστυνομίας να εισέρχεται ελεύθερα στους πανεπιστημιακούς χώρους βασίζεται στο ότι αυτοί είναι (δήθεν) δημόσιοι. Κατά τον γερμανικό *Sicherheitspolizeigesetz* π. χ. (§ 27.2), δημόσιοι είναι οι χώροι που είναι προσβάσιμοι από όλους. Είναι, άραγε, οι χώροι των πανεπιστημίων προσβάσιμοι από όλους (όχι εμπειρικά, αλλά νόμω); Δηλαδή, τυχόν απόφαση των αρχών ενός πανεπιστημίου να μη εισέρχονται στους χώρους του *οι μη έχοντες εργασίαν* (όπως στους χώρους που παράγεται η υπεραξία) αντίκειται, άραγε, στον νόμο; Όπως έχω σε χρόνο ανύποπτο επισημάνει, ήδη κατά την περιώνυμη υπ' αριθ. 6/1977 γνωμοδότηση του τότε Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ευσταθίου Μπλέτσα (που ήξερε πολλά περισσότερα νομικά από ό,τι ο μ. ό. υπέρ, κατά ή διά του νόμου), ναι μεν η αστυνομική αρχή έχει την εξουσία να αντιμετωπίζει τους πανεπιστημιακούς χώρους ως δημόσιους και η παρουσία της «εις προσιτούς εις πάντα πανεπιστημιακούς χώρους [...] δεν χρήζει της αδειάς οιοδήποτε» ωστόσο, περί περικλείστων, «εφ' όσον αι είσοδοι προς αυτούς παραμένουσιν ανοικταί διά την ανέλεγκτον είσοδον των βουλομένων».

παραλείψεις^[26]) ως πρόσχημα για να παρακάμψει ρητές συνταγματικές διατάξεις και να μεταθέσει την αρμοδιότητα για την τήρηση της κοινής πανεπιστημιακής ευταξίας από τις μόνες κατά το Σύνταγμα αρμόδιες πανεπιστημιακές αρχές στην αστυνομική αρχή [...] Εν όψει δε της συνταγματικής κατοχύρωσης της πανεπιστημιακής αυτοδιοίκησης δεν επιτρέπεται ούτε και να καταλείπεται στην αστυνομική ευχέρεια να αποφαινεται εκείνη, κατά την δική της κρίση και κατά το δοκούν, πότε ο προέχων χαρακτήρας μιας παραβατικής συμπεριφοράς είναι ακαδημαϊκός και πειθαρχικός, και πότε αστυνομικός και ποινικός, αντιθέτως επιβάλλεται αναγνώριση τεκμηρίου ότι, εφ' όσον, πάντως, πρόκειται για πράξεις και δραστηριότητες που προέρχονται από το εσωτερικό της ίδιας της ακαδημαϊκής κοινότητας, αυτές εμπίπτουν, κατ' αρχήν, στο πεδίο της κοινής ακαδημαϊκής ευταξίας. Εξ άλλου, η οριοθέτηση κάθε τέτοιας σύγκρουσης αρμοδιοτήτων δεν επιτρέπεται να είναι παρά μόνο έργο δικαστικής αρχής.

Αν υφίσταται συνταγματική εγγύηση πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας, και, διά αυτής της διαδικαστικής εγγυήσεως, συνταγματική προστασία του πρωταρχικού (για τη φιλελεύθερη δημοκρατία) αγαθού της πανεπιστημιακής ειρήνης, η διάκριση μεταξύ της αρμοδιότητας «φύλαξης» των πανεπιστημίων κ. λπ. (από τα ίδια τα πανεπιστήμια ως δήθεν «φύλαξη με τη διοικητική έννοια») και της αρμοδιότητας «δίωξης» αδιακρίτως του εγκλήματος εντός των πανεπιστημίων από την (κατά τόπον ή καθ' ύλην αρμόδια) αστυνομική αρχή (ως δήθεν «ασφάλεια με την αστυνομική έννοια») είναι πράγματι κανονιστικά σαθρή (μάλλον ευφυής παρά πειστική ή πολύ εξεζητημένη για να αληθεύει): τέτοια εκ του νόμου κατανομή ευθύνης δεν ανέχεται η εν λόγω εγγύηση (αν υφίσταται). (Τούτο δεν σημαίνει ότι ο οργανισμός ενός πανεπιστημίου, μετά από πρότασή του, δεν δύναται να υιοθετήσει την εν λόγω διάκριση κατά σύμφωνο προς το Σύνταγμα τρόπο ή νόμο. Κρίσιμη εδώ είναι όμως η θεσμική πλαισίωση του οργανισμού.) Ιδού μια δοκιμασία: φοιτητές πραγματοποιούν άνευ αδείας εκδήλωση σε αίθουσα, εμποδίζοντας έτσι την προγραμματισμένη διδασκαλία. Πρόκειται μεν για έγκλημα, οι αρχές όμως του πανεπιστημίου αντιτίθενται στη χρήση αστυνομικής βίας για την αποκατάσταση της τάξεως. Ένας ευφυής

²⁶ Ήδη με την υπ' αριθ. 1/31.1.2003 γνωμοδότηση του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου (υπογραφή: Ευάγγελος Κρουσταλάκης) προς τον Γενικό Γραμματέα –σημειωτέον– του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως είχε επί λέξει κριθεί ότι

[ο] χώρος της Φοιτητικής Εστίας του Εθνικού Μετσόβ[ι]ου Πολυτεχνείου, που περιλαμβάνεται στην περιφέρεια έκτασης της Πολυτεχνειούπολης, δεν καλύπτεται από το πανεπιστημιακό άσυλο [...] Επομένως είναι επιτρεπτή η παρουσία στον εν λόγω χώρο αστυνομικών και αστυνομικών περιπόλων, για πρόληψη ή καταστολή αξιόποινων πράξεων γενικώς, και ιδίως διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών, χωρίς άδεια του [...] αρμοδίου οργάνου του [πανεπιστημίου.] Η παρουσία αυτή αφορά όλους τους χώρους της Φοιτητικής Εστίας και την περιβάλλουσα αυτή έκταση [...] Συνδρομή ειδικών προϋποθέσεων δεν απαιτείται.

δικηγόρος (τέχνη νομική) θα σκεφτόταν: με την εν λόγω αντίθεσή τους στην αστυνομική επέμβαση, οι αρμόδιες πανεπιστημιακές αρχές ενέκριναν την επίμαχη χρήση της αίθουσας. Και όμως δεν την εγκρίνουν.

Σταματώ εδώ προ του κινδύνου να εισπηδήσω πλήρως (κατά την εκκλησιαστική ορολογία) σε ξένα γνωστικά πεδία: άλλοι συνάδελφοι, εγκρατέστεροι από εμένα στο συνταγματικό δίκαιο, θα σχολιάσουν ασφαλώς τις εν λόγω αποφάσεις με τα ανταγωνιστικά σκεπτικά, όπως ακριβώς τους αξίζει. Ολοκληρώνω, λοιπόν, την παρούσα συμβολή μου με κάποιες γενικότερες σκέψεις (οφείλει να αναγνωρίσει ο υπομονετικός αναγνώστης ότι η ενασχόληση με το θέμα αυτό, αν και επιβεβλημένη, είναι άχαρη).

V.

Είναι πράγματι αδύνατη η (αν)οικοδόμηση πανεπιστημίων (όπου αυτό χρειάζεται) με την ψευδοφιλελεύθερη απαιδευσία: δεν μπορούμε μεν να έχουμε καλύτερα πανεπιστήμια από ό,τι επιτρέπει το Σύνταγμα, δεν έχουμε όμως ούτε τα καλά που επιτάσσει το Σύνταγμα. Δεν πρόκειται ειδικότερα, στο θέμα μας, για την ακόμη κρυπτόμενη αστυνομία πανεπιστημίου, αλλά, κατ' αρχάς, για τη γενικώς ελλείπουσα πανεπιστημιακή αστυνομική εξουσία, η οποία σε ένα δυο πανεπιστήμια της χώρας, από ό,τι φαίνεται, πρέπει οπωσδήποτε να ασκηθεί και διά πανεπιστημιακής αστυνομίας: ενδεχομένως, με απόφαση όμως των αρχών του (όπου εξουσία εκεί και ευθύνη), και διά αστυνομίας πανεπιστημίου, κατά σύμφωνο προς το Σύνταγμα νόμο (δεν είναι ο επίδικος). Υφίστανται, ωστόσο, χώροι σήμερα στα πανεπιστήμια της χώρας (το ελληνικό πανεπιστήμιο δεν υπάρχει), συνυφασμένοι με την ακαδημαϊκή διδασκαλία και έρευνα, οι οποίοι δεν είναι ούτε εν τοις πράγμασι «δημόσιοι χώροι»: η είσοδος σε αυτούς, αν και ελεύθερη προς το κοινό, κάθε άλλο παρά ανέλεγκτη είναι, οι ίδιοι δε λειτουργούν υποδειγματικά, όχι μόνο διότι ασκείται σε αυτούς η προσήκουσα πανεπιστημιακή εξουσία, αλλά και διότι κρατούσα εκεί είναι, κατά βάση, η ώριμη νοοτροπία των καθ' ημάς μεταπτυχιακών σπουδών (όχι, δυστυχώς, και των προπτυχιακών). Το πρότυπο, λοιπόν, υφίσταται: υφίσταται κανονιστικά (πρόκειται για την πραγματική δύναμη του κανονιστικού).

Κάθε παραμύθι, λέει κάπου ο Schmitt, κρύβει ένα πολιτικό νόημα. Στη μνήμη μου δεν βρίσκω το παραμύθι με τον εναλλακτικό τίτλο «Έχω ένα κουτί που 'χει μέσα κατιτί». Είναι καιρός να το διηγηθεί κάποιος. Σύμφωνα με προεκλογική εξαγγελία του νυν κυβερνώντος κόμματος, «ενωμένοι», «[κ]αταργούμε πλήρως το πανεπιστημιακό άσυλο για να πάψουν τα ιδρύματα να είναι άσυλα παρανομίας». Το άσυλο, όπως το ίδιο κόμμα το εννοούσε (όχι, δηλαδή, ως κατά το Σύνταγμα πανεπιστημιακή αστυνομική εξουσία), καταργήθηκε άμεσα και αμέσως (μετά την

ανάληψη της κυβερνητικής εξουσίας). Δεν υπήρξε προεκλογική εξαγγελία, εξ όσων γνωρίζω, για την ίδρυση αστυνομίας πανεπιστημίου (η πανεπιστημιακή αστυνομία είναι εκτός της εν στενή εννοία πολιτικής). Πρέπει, λοιπόν, το κυβερνών κόμμα να εξηγήσει στο εκλογικό σώμα, οπωσδήποτε στα μέλη του που λαμβάνουν σοβαρά υπ' όψιν τους τις προεκλογικές εξαγγελίες, την υπερακόντιση του εν λόγω προγράμματος (σε ένα ζήτημα μάλιστα τέτοιας αρχής) και να εξηγηθεί το ίδιο για την υπονόμευση της πανεπιστημιακής ειρήνης και εξ αιτίας πλέον της κυβερνητικής αποτυχίας να επιλεγεί το κατάλληλο μέσον για τον επιδιωκόμενο ασφαλώς αγαθό σκοπό (οι καλές προθέσεις του νομοθέτη αποτελούν ερμηνευτική προϋπόθεση). Όποιος απλώς συμβουλεύει, δεν ευθύνεται. Οι εικονικές μάλιστα ρυθμίσεις γελοιοποιούν μεν και υπονομεύουν την έννομη τάξη, ίσως όμως έχει μεγάλη συμβολική σημασία, για το ηθικό υπόβαθρο της (αμυνόμενης) φιλελεύθερης δημοκρατίας, η μη τήρηση του ένδικου (παιδο)νόμου διά της γελοιοποίησής του: και είναι μεν αδύνατη η αποτελεσματική γελοιοποίησή του χωρίς τη διάπραξη κάποιου αδικήματος (πολιτική ανυπακοή), όχι όμως και οποιουδήποτε εγκλήματος. (Δεν εκδηλώνεις ανυπακοή π. χ. σε ένα αυθαίρετο μέτρο κατά της πανδημίας, αυξάνοντας την πιθανότητα διαδόσεως του ιού.) Στην ποινική δικαιοσύνη πάντως ίσως πρέπει να έχουμε πλέον μεγαλύτερη εμπιστοσύνη από ό,τι στη διοικητική. (Και αυτό είναι πολύ λυπηρό.)

Το οργανωτικό μέρος των πανεπιστημιακών ζητημάτων εξακολουθεί να είναι (και πρέπει να παραμείνει) δευτερεύον: το πρωτεύον είναι εκείνο του σεβασμού των θεμελιωδών ακαδημαϊκών αρχών. Εδώ απαιτείται επίδειξη γενναιότητας και μεταβολή νοοτροπίας. Τα πανεπιστήμια, ως βασικός θεσμός μιας δημοκρατικής κοινωνίας, είναι ασφαλώς εντός της εν ευρεία εννοία πολιτικής, ακριβώς επειδή είναι εκτός της εν στενή εννοία πολιτικής. Ό,τι ισχύει για τις θεολογικές απόψεις εντός του πανεπιστημίου ισχύει και για την πολιτικολογία. Είναι γελοία η πανεπιστημιακή ζωή που αναλώνεται στην ατέρμονη θεολογία και πολιτικολογία: απαιτείται πάντως και μια κάποια επίγνωση της γελοιότητας. Εν πάση περιπτώσει, όλα αυτά είναι εντός νόμου: εκτός νόμου είναι τόσο η άσκηση ή η απειλή βίας όσο και η άσκηση ή η απειλή αντιβίας (δεν αναφέρομαι στην άμυνα), ακόμη και προς έργο θεάρεστο, ως αντιποίηση, δηλαδή, της άφαντης πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας (κατά τες συνταγές αρχαίας πρώτης φοιτητικής δύναμης). Και στο δημοκρατικό πανεπιστήμιο παίρνει κανείς τον νόμο στα χέρια του μόνο με δική του ευθύνη: την ευθύνη χωρίς εξουσία.

Κάποιες δημοσκοπήσεις φαίνεται ότι αποτυγχάνουν, κατά τη γνώμη μου, να συλλάβουν το πρωτοφασιστικό φαινόμενο τού

(συνυφασμένου με το μίσος για τη φιλελεύθερη δημοκρατία²⁷) μίσους για τους πανεπιστημιακούς δασκάλους. (Σημειωτέον ότι η δυσφήμιση του πανεπιστημίου από μέλος του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού του αποτελεί σοβαρό ακαδημαϊκό αδίκημα.) Η υπεράσπιση της ιδέας του πανεπιστημίου, της ανεξαρτησίας του από την εν στενή εννοία πολιτική και, δυστυχώς στη χώρα μας, της πανεπιστημιακής ειρήνης ως πρωταρχικού (όπως προαναφέραμε) αγαθού που εγγυάται την ακαδημαϊκή, συνήθως αντιδημοφιλή, ελευθερία, είναι αδιανόητη χωρίς, συγχρόνως, την υπεράσπιση της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Η αστυνομία πανεπιστημίου, κατ' αντιδιαστολήν προς την πανεπιστημιακή αστυνομία ως μέσον πανεπιστημιακής αστυνομικής εξουσίας, η οποία αποτελεί ιστορική κατάκτηση αιώνων, αποτελεί μεν εχθρό του πανεπιστημίου, από τον οποίο εύκολα προστατεύεται το ίδιο, περισσότερο επικίνδυνοι όμως είναι οι δήθεν φίλοι του. Η γραφειοκρατική νοοτροπία, η διεύθυνση των υποθέσεων του πανεπιστημίου ουσιαδώς από το κράτος (συνήθως δια εγκυκλίων του εποπτεύοντος τα πανεπιστήμια Υπουργείου), η ίδια η ύπαρξη –θα έλεγα– Συνόδου των Πρυτάνεων, μια άχρωμη, δηλαδή, αντίληψη της πλήρους αυτοδιοίκησής του από τις ίδιες τις αρχές του, η πραγματική και κανονιστική ισχύς αντικινήτρων, η επιστημονική μονοκαλλιέργεια (προϊόν παραθεσμικό) κ. τ. τ., υπονομεύουν πολύ περισσότερο την αυτοτέλειά του και συντηρούν τη στασιμότητά του.

Η άσκηση, τέλος, βίας στους πανεπιστημιακούς χώρους, ακόμη και από τη δημόσια δύναμη αυτεπαγγέλτως, κατά φοιτητών και καθηγητών, ιδίως δε κατά προσώπων που έχουν την ευθύνη της πλήρους αυτοδιοίκησης του πανεπιστημίου, έχει, και αυτή, μεγάλη συμβολική (για μια φιλελεύθερη δημοκρατία) απαξία. Γι' αυτό ακριβώς, και όχι για άλλους λόγους, (πρέπει να) συγκινείται ιδιαίτερα η δημοκρατική κοινή γνώμη. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι τόσο πολλοί άλλοι μη πανεπιστημιακοί χώροι αξίζουν λιγότερο το ενδιαφέρον της: εκεί όμως πρόκειται για τη γενική αστυνομική προστασία. Αν το ζήτημα αφορούσε την αποτελεσματική κατανομή πόρων και μέσων της γενικής αστυνόμευσης, γιατί θα έπρεπε να έχει προτεραιότητα η ασφάλεια και τάξη στους πανεπιστημιακούς χώρους; Η τιμή ή η σωματική ακεραιότητα φοιτητών και καθηγητών, που αποτελούν μάλιστα ένα τόσο πολύ μικρό τμήμα του γενικού πληθυσμού, πώς θα δικαιολογούσαν μια, τηρουμένων των αναλογιών, πολυτελή δαπάνη: τη δαπάνη π. χ μιας αστυνομίας πανεπιστημίου; Υπέρ της δημοσιονομικής προτεραιότητας, ωστόσο, μιας πανεπιστημιακής αστυνομίας (στην ονομαστική αξία του όρου, όχι τη δημοσιογραφική) μια φιλελεύθερη δημοκρατία έχει να επικαλεστεί (από τον θησαυρό της σοφίας της) σοβαρούς λόγους: λόγους αρχής.–

²⁷ Βλ. τη συλλογή μελετών μου *Το μίσος για τη φιλελεύθερη δημοκρατία* (Αθήνα: Ευρασία, 2019).